

Kritische observaties bij het symposium Ondernemen in Afrika

‘Praktische uitdagingen en kritische reflectie’

‘Afrika Platform AUGent’ & ‘Ondernemers voor ondernemers’ (Gent 21/5/2015)

⇒ Een holistisch hoopgevend alternatief

“Massale samenwerkingsverbanden uit welbegrepen wederzijds eigenbelang”

1. **Klassieke hulpprogramma’s: een obstakel voor een versnelde industrialisering van Afrika**
2. **Post-MVO: ‘Wat wil Afrika?’ ⇒ Massale circulaire migratie voor hoger opgeleide Afrikaanse jongeren**
3. **De industrialisering van Afrika in twee decennia**

Observaties bij het symposium van een niet-geïnitieerde, geïnteresseerde buitenstaander

Geen van beide organisatoren had het over hoe de wereld over het voorbije decennium drastisch veranderd is, over de grote universele uitdagingen, over de kansen geboden in Afrika, over Afrika als toekomstige groeipool voor onze ondernemingen, over dat ‘andere’ Afrika, dat ontwikkeld, politiek mondige en kapitaalcrachtige Afrika dat als gelijkwaardige partner wil behandeld worden. Het Afrika dat dankzij internationale samenwerkingsverbanden, uit welbegrepen wederzijds belang tussen gelijken, zich versneld kan industrialiseren.

- Na een korte positieve inleiding over *‘Africa rising’*, reflecteerden de academici vooral over de tot treurnis toe gedocumenteerde kwalen van Afrika (armoede, uitbuiting, corruptie, ...) en suggereerden o.a. afdwingbare MVO certificering voor de ondernemingen. (Inzichten verworven op basis van opdrachten van het ILO internationaal vakverbond)
- De vzw ‘Ondernemers voor ondernemers’ blijft haar ‘Corporate funding’ traject - met paternalistisch-homeopathische hulp - verder promoten. Zij opereren langs twee donorkanalen: giften die doorgestort worden aan lokale NGO’s en goedkope leningen voor lokale starters. Westerse christelijk geïnspireerde donoren voelen zich wellicht goed bij deze behoudsgezinde ontwikkelingshulp; zij gaat inderdaad gepaard met de beste intenties. Het valt echter te vrezen dat wegens de minuscule omvang en een te beperkt aantal starters die kunnen gefinancierd worden deze ontwikkelingsstrategie enig tastbaar positief resultaat voor de doelregio’s zal opleveren. Daarenboven dient men zich af te vragen indien de ontvanger wel gediend is met onze Westerse goedbedoelde maar superieure houding om het ‘armlastig, onwetend’ Afrika ‘vislijnen te sturen’. (‘Zijn wij misschien te dom om geavanceerde aps te ontwikkelen?’)

⇒ Het hoopgevend alternatief: **“Massale samenwerkingsverbanden uit welbegrepen wederzijds eigenbelang”**

Karel Uyttendaele (*)

+32 495 24 07 93 - karel.uyttendaele@pandora.be

www.migrationcirculaire.be - *L’Afrique, la nouvelle usine du monde*

Les partenariats d’intérêt mutuel - Création de Valeur Partagée

Observatie 1. Verstuurd op vrijdag 22/5/2015 aan alle deelnemers van het event UGent

Onderwerp: **Klassieke hulpprogramma’s: een obstakel voor een versnelde industrialisering van Afrika.**

Chinezen, Indiërs, Koreanen, Brazilianen, Turken eten de kaas van tussen onze boterham in onze Afrikaanse achtertuin

Sioen, onze Vlaamse bart, stelt zich in De Standaard (20/11/2015) vragen bij het beeld dat wij van Afrika voorgeschoteld krijgen: onderontwikkeld, ziek, besmet, arm, ... "Aub laat ons komaf maken met die 'goedbedoelde' acties die er meer kwaad dan goed doen" stelt hij.

Ondergetekende was in de gelegenheid om over de voorbije tien jaar 125 discussiesessies (geen gastcolleges) te animeren aan 13 universiteiten en bij ondernemingsfederaties verspreid over vijf Subsaharaanse landen. Thema: "De industrialisering van Afrika in twee decennia". Hij maakte er kennis met dat fiere, 'rijke' Afrika dat vooruit wil, dat niet wil weten van Westerse liefdadigheidsacties. Die organiseren zij zelf: "Bevind ik mij hier in Los Angeles of in Douala?" kan men zich afvragen wanneer op TV tijdens liefdadigheidceremonies in de Meridien van Douala de met juwelen gedrapeerde beau monde van Yaoundé en Douala in onvervalste Hollywood-stijl tegen elkaar opbiedt 'voor het goede doel'. Dat Afrika waar families, ja ganse dorpen het eten uit hun mond sparen om hun 'begaafde' jongeren te laten studeren; zoals indertijd bij ons het 'Fonds der meest begaafden'. Deze familiale 'Fondsen der meest begaafden' werpen hun vruchten af. Enkele cijfers van het aantal bachelors en masters die er per jaar afstuderen: Senegal: 25.000 (13 miljoen inwoners); Kameroen: 20.000 (24 miljoen inwoners); Burundi: 10.000 (11 miljoen inwoners); Mali: 15.000 (12 miljoen inwoners). Het merendeel van de professoren hebben aan Westerse universiteiten gedoctoreerd. In 2030 benadert het aantal jonge, actieve, opgeleide Afrikaanse medewerkers - dus ook het aantal potentieel koopkrachtig consumenten - dit van China. Vooral te betreuren is dat wegens de alomtegenwoordige Westerse liefdadigheidsacties, versterkt door de media, dit enorm demografisch dividend niet ter ore komt van onze ondernemers. Te vrezen valt dat onder invloed van acties 'voor het goede doel' onze ondernemers verlamd als konijnen op een lichtbak naar de BRIC landen blijven kijken... terwijl in onze Afrikaanse achtertuin de Chinezen, Zuid-Koreanen, Indiërs, Brazilianen en Turken er de kaas van tussen onze boterham eten.

Opmerkelijk is dat, net als bij een rist andere goedbedoelde en nobele activiteiten, ook tijdens 'Ondernemen in Afrika' ondernemers niets meegedeeld kregen over de enorme 'troeven' van dat 'andere' Afrika. Wel werd, in woord en beeld, gehamerd op de problemen, armoede, onrecht, corruptie - waar Afrika nog wel degelijk onder lijdt - en waarvan voorgehouden werd dat zij door buitenlandse hulp of bijstand kunnen verholpen worden; of sterker nog dat het Westen de 'MVO' plicht heeft om deze op te lossen. Ja, er werden inderdaad enkele kleinschalige realisaties getoond. Rommelen in de marge? Grootschalige Chinese voorbeelden die duizenden mensen tewerk stellen werden weggehoond. Bij het aanhoren van zoveel negatiefs en morele 'verplichtingen', welke ondernemer zou dan nog in dat continent investeren? Waarom hebben de organisatoren niet onderzocht hoe Afrika aan potentiële investeerders 'te verkopen'? Dat is wat de ondernemers/deelnemers verwachtten. Hadden de organisatoren dan nog nooit gehoord van 'win-win' samenwerkingsverbanden uit welbegrepen wederzijds eigenbelang? Nog nooit gehoord van eigentijdse mondiale waardeketens ook open voor Afrikaanse KMO's?

This Is New Africa (TINA). Hier enkele troeven van dat 'andere' Afrika (niet gebaseerd op evidence based onderzoek):

1. **Het Afrika van het demografisch dividend:** de enorme hoger opgeleide middenklasse die vooruit wil. Zij hebben op eigen kosten gestudeerd in hun thuisland en zoeken enkel praktische ervaring op te doen in ontwikkelde economieën ten einde zelf een boost te geven aan de economische en maatschappelijke groei van hun thuisland. De verwachting is dat zij in 2030 met evenveel zullen zijn als in China. Zij zijn niet gediend met paternalistische hulp van Westerse 'experts' die hen 'leren vissen' en nog minder met onze opgestoken vinger die corruptie en dgl. aanklaagt.
2. **De fabriek van de wereld.** Afrika kan buigen op een **onuitputtelijke bron van hernieuwbare energie:** de zon!

3. **De akker van de wereld.** Binnen afzienbare tijd zijn wij met 9 miljard op deze planeet. Afrika kan deze mensen voeden, hiervoor is wel een agronomische revolutie in Afrika nodig.
4. Het Afrika van de **kapitalistische elite** (de 'commercanten' van 'Dubai' en van 'Chocolate city Guangzhou'): het totaal van de Afrikaanse privé kapitalen geparkeerd in belastingsparadijzen overtreft de totale overheidschuld van alle Afrikaanse overheden samen. 'Dankzij' de actuele financiële crisis – en de negatieve interestvoeten - zijn deze diepe vijvers van Afrikaans kapitaal op zoek naar 'productieve' investeringen.

Wat wij zelf doen doen wij beter

Ook bij ons was er indertijd enorme ongelijkheid en armoede. Dankzij de inzichten van een ontwikkelde middenklasse (Daens, Anseele, Émile Vandervelde, ...) – én van veralgemeend onderwijs en industrialisering - hebben wij onszelf bij de haren uit het moeras getrokken... zonder enige interventie van buitenaf. Dat is wat ook Afrika wil.

Afrika heeft vooral nood aan een versnelde industrialisering door

- (1) buitenlandse directe industriële investeringen (in het 'formele' circuit, transfer van technologie en know-how);
- (2) endogene groei (versneld door massale circulaire migratie van hoger opgeleide Afrikanen, die bij hun terugkeer, als wereldburgers met innoverende ideeën en contacten, financiering aangeboden krijgen van de eigen Afrikaanse kapitalistische elite).

Klassieke hulpprogramma's: een obstakel voor een versnelde industrialisering van Afrika.

Goedbedoelde en breed gemediatiseerde acties als 'Ondernemers voor ondernemers' (bijlagen De Standaard & L'Echo & Frieda van Wijck & Kanaal Z), 'Ex-Change', 'Memissa (& Lieve Blanquart), '11.11.11' (Wij zijn tegen onrecht), die stevast de aandacht vestigen op de hulpbehoevende kant van Afrika en/of 'aanklagen': staan deze acties niet in de weg van zowel buitenlandse directe investeringen als van de endogene Afrikaanse industrialisering ... en dus ook van veralgemeend welzijn in Subsaharaans Afrika?

Observatie 2. Verstuurd op zaterdag 23/5/2015 aan alle deelnemers van het event

Onderwerp: **Post-MVO: 'Massale circulaire migratie voor hoger opgeleide Afrikaanse jongeren'**

Beste ondernemer, deelnemer aan 'Ondernemen in Afrika',

Hier een vervolg op de hoger vermelde confronterende mail van 22/5/2015 met de nadruk

- op de troeven van Afrika;
- op het feit dat China in onze achtertuin (op 14km van Europa) bezig is de kaas van tussen onze boterham te eten;
- op de kansen die Afrika heeft om zichzelf bij de haren uit het moeras te trekken; zonder onze paternalistische/homeopathische en subsidieverslindende hulpindustrieën;
- maar vooral met de nadruk op die enorme nieuwe hoger opgeleide Subsaharaanse middenklasse die vooruit wil,
- die niet wil weten van enige betutteling,
- **die echter wel beseft dat er in de rest van de definitief gemondialiseerde maatschappij bedrijfsprocessen aan de gang zijn die niet aan hun universiteiten onderwezen worden** (ten andere ook niet in die van het Westen): de technologie zet de wereld op zijn kop en concurrentie komt uit alle mogelijke uithoeken van de wereld.

Confrontaties van de voorbije tien jaar met enkele duizenden hoger opgeleide Subsaharaanse jongeren en ondernemers hebben de opsteller van deze 'kritische observaties' geleerd

- dat zij het heft in eigen handen willen nemen;
- dat zij niet geïnteresseerd zijn in het kleffe en/of gecertificeerde MVO ("terug een uitvindsel van het paternalistische Westen");
- dat zij 'zaken willen doen': zij willen in staat zijn om 'zelf' hun Afrikaanse bodemrijkdommen te transformeren en/of te verrijken;
- en willen daarom op de kortste termijn praktijkervaring opdoen met de nieuwste mondiale bedrijfsprocessen;

- teneinde in staat te zijn om banen te creëren niet enkel voor zichzelf maar ook voor hun medeburgers;
- hun droom van zelfrealisatie: *“Etre quelqu’un dans mon village”*.

Vandaar **hun interesse om zich massaal gedurende één à twee jaar onder te dompelen in die eigentijdse wereldbedrijfsprocessen** ... niet enkel in het Westen maar ook in alle ontwikkelde economieën (... de BRIC-landen); niet om klakkeloos te kopiëren wat elders geldt als *‘best practices’* maar om zelf te beslissen welke processen zij kunnen inzetten om Afrika als volwaardige speler op de wereldmarkten te laten fungeren.

Interessant om noteren is dat zij zich in ieder geval – te recht of ten onrechte - zo snel mogelijk ons Westers maatschappijmodel willen eigen maken.

Kijk eens aan! Wanneer **u, als ondernemer**, als eerste inspeelt op de verzuchtingen van die nieuwe hoger opgeleide Afrikaanse middenklasse door hen gedurende twaalf maand te werk te stellen – en te remunereren - **wordt u de kans geboden om als eerste ook duurzame zakelijke relaties met dat immens nieuw groeicontinent op te bouwen!**

Nog nuttig om weten: de Belgische overheid is bereid - om als eerste in de wereld - dit innoverend proces van ‘Circulaire Migratie’ te faciliteren, om te beginnen in de context van een pilotoproject met Senegal.

Post-MVO

‘Post’ maatschappelijk verantwoord ondernemen

‘Massale’ Circulaire Migratie

voor hooggeschoolde Afrikaanse jongeren

Subsaharaans Afrika vraagt in België 300 mensjaren **Westerse bedrijfservaring** voor haar brede intellectuele Afrikaanse middenklasse in plaats van 300 mensdagen consultancy van Belgische ‘experts’ ter plaatse in Afrika

Gedeelde waarde creëren uit welbegrepen wederzijds belang

Snelle industrialisering van Afrika door in te spelen op de noden en uitdagingen in N én in Z

De actuele toestand

- ✓ Westerse studiebeurzen voor een te beperkt aantal Afrikanen;
- ✓ Westerse vrijwilligers leren in het Zuiden een te beperkt aantal ondernemers ‘vissen’ om enig effect te sorteren;
- ✓ paternalistische & homeopathische ‘één op één’ bijstand in traditionele sectoren: landbouw, voeding, toerisme, transport, ...; (Afrika is ‘te dom’ om actief te zijn in de geavanceerde kenniseconomie?);
- ✓ houdt weinig rekening met recente ontwikkelingen:
 - brede Afrikaanse intellectuele middenklasse ‘hongerig’ naar, ‘open’ voor geavanceerde bedrijfskundige ontwikkelingen;
 - de derde industriële revolutie en de mondialisering: industrie keert uit China terug naar het Westen en naar... Afrika; (De fabriek van de toekomst: ‘ik’ in mijn dorp in Afrika?);
 - zowel Afrikaanse als Westerse KMO’s kunnen zich inschakelen in mondiale waardeketens;
 - een Afrikaanse kapitalistische elite zoekt interessante investeringen;
- ✓ **Afrika: een tekort aan eigen ‘internationale’ ondernemers.**

Resultaat: te trage stijging van het welvaarts- en welzijnsniveau van Afrika; gemiste groeikansen voor Europa; China eet de kaas van tussen onze boterham in onze achtertuin.

De toekomst: Gedeelde waarde creëren uit welbegrepen wederzijds belang

Hooggeschoolde Afrikanen werken massaal gedurende een jaar in Westerse ondernemingen

(‘studeerden’ in hun thuisland op ‘hun’ kosten)

Zonder kritische massa geen robuuste ontwikkeling

Zij keren terug met ervaringen, ideeën en contacten:

- ✓ transformeren en verrijken zelf Afrikaanse bodemrijksdommen;
- ✓ ontwikkelen innoverende producten en diensten bestemd voor de wereldmarkten;
- ✓ begeleiden investeringen - als hoger kaderlid - van Westerse ondernemingen;

- ✓ inspiratiebron voor Afrikaanse kapitalistische elite op zoek naar investeringen in een productieve, formele economie;
- ✓ importeren Westerse democratische normen en waarden.

Resultaat: N/Z partnerschappen uit welbegrepen wederzijds belang

Voordelen voor de Westerse gastondernemingen

- ✓ **zij creëren in Afrika verdienkracht voor EU niche producten;**
- ✓ tijdelijke werkcontracten: import van 'ideeën' en 'kontakten' afkomstig uit een andere cultuur, een ander continent;
- ✓ indijken illegale immigratie;
- ✓ conflictpreventie;
- ✓ afbouw van de budgetverslindende filantropische/caritatieve hulp; het einde van 0,7 % millenniumdoelstelling?;
- ✓ **Afrika niet aan China, Indië, Brazilië, Turkije, Korea, ... overlaten**

⇒ **Afrika: nieuwe groeimarkt**

⇒ **Afrika trekt zichzelf bij de haren uit het moeras**

Observatie 3. Verstuurd op maandag 25/5/2015 aan alle deelnemers van het event

Een holistisch optimistisch alternatief

De industrialisering van Afrika in twee decennia

Alle stappen van twee eeuwen Westerse industrialisering overslaan
Samenwerkingsverbanden uit welbegrepen wederzijds eigenbelang
 Post-MVO Gedeelde waarde creëren

- ⇒ **Versnelde opbouw van verdienkracht voor de ganse Afrikaanse bevolking**
- ⇒ **Afbouw van een subsidie- en fondsenwervende hulpindustrie**

Inspelen op de fundamentele veranderingen in de wereld

- De universele uitdagingen (post 2008): financieel, economisch, klimaat, energie, demografisch, infrastructuur
- De galoperende technologische ontwikkelingen
- De mondiale waardeketens
- De unieke troeven van Afrika

Een nieuwe, brede, hoger opgeleide Afrikaanse middenklasse, mondiale economische waardeketens, hogere loonkosten in China en de digitalisering van de industrie: elementen die de industrialisering van Afrika én het verdienvermogen van haar burgers kunnen aanjagen. Aanhoudende doemberichten over Afrika verstrekt door goedmenende NGO's en versterkt door de media beletten echter dat zowel Westerse als de eigen Afrikaanse potentiële investeerders de kansen benutten om Afrika te industrialiseren.

Wanneer het Westen, in plaats van 'te helpen', per jaar enkele tienduizenden jonge Afrikaanse hoger opgeleiden de kans zou geven om een jaartje bij ons te komen 'werken' - niet 'studeren' - dan is de kans reëel dat zij - niet wij – **gans Afrika** bij de haren uit het moeras trekken.

Zeker indien ook nog **in Afrika** deze 'Circulaire Migratie' versterkt wordt door multidimensionale acties:

- ✓ getuigenissen van succesvolle Afrikaanse ondernemers
- die bestaande collega-ondernemers inspireren tot meer 'Innoveren & Internationaliseren' (inschakelen in internationale waardeketens);
- die Afrikaanse ouders en leerkrachten inzichten meegeven waarom meer 'Wetenschap & Techniek' een toekomst verzekert voor hun kinderen;
- die de Afrikaanse kapitalistische elite aantonen dat kapitalen geïnvesteerd in Afrikaanse infrastructuur en productieve economie meer opbrengen dan geparkeerd in belastingparadijzen... of in vastgoed.

Meer ([klik hier](#))

- ✓ Fundamentele veranderingen op vele domeinen: **de unieke troeven van Afrika**. Een kantelmoment voor klassieke hulpprogramma's.
- ✓ Obstakels voor de industrialisering van Afrika
- ✓ [Multidimensionale](#) remedies - uit welbegrepen wederzijds N-Z-O-W eigenbelang - ter bevordering van de industrialisering van Afrika, die in *post-aid* programma's kunnen opgenomen worden als 'facilitator' van de endogene ontwikkeling van Afrika.
- ✓ Verwacht resultaat van deze multidimensionale acties

Enkele referenties

- [De ontwikkelingssamenwerking voorbij](#) (Marcus Leroy, MO Magazine 2015)
- [Mass Flourishing: How Grassroots Innovation Created Jobs, Challenge, and Change](#) (Edmund Phelps, Princeton 2014). Teneinde in te spelen op de kansen geboden door de structurele post-2008 mutaties (financiële crisis, mondialisering, galopperende technologie, nieuw industrieel ondernemen, ..) is het volgens Nobellaureaat Edmund Phelps nodig beroep te doen kritische massa gegeneerd door meervoudige transversale/multidimensionale activiteiten: 'Een dynamische economie wordt getrokken door miljoenen mensen die in staat zijn om een ontelbaar aantal vernieuwende producten, diensten en processen op de markt te brengen en om bestaande producten te verbeteren; zij wordt niet getrokken door een beperkt aantal geïsoleerde, visionaire innovators'.
- [Creating shared value. Rethinking capitalism. 'Beyond CSR' → Gedeelde waarde creëren](#). MVO uit welbegrepen eigenbelang. De goeroe van de concurrentiestrategie Michael Porter argumenteert in Harvard Business Review (januari 2011) waarom - op de langere termijn - winstgevendheid van de onderneming enkel kan gegarandeerd worden indien de onderneming niet enkel rekening houdt met de brede sociale en maatschappelijke noden van de samenleving maar indien zij ook inspeelt op de kansen geboden door achtergestelde bevolkingsgroepen en gebieden (de kansen geboden door de basis van de piramide). [Meer weten...](#)
- [Sioen: Middagje liefdadigheid](#) (10/2014)

Extra duiding van de hand van de opsteller van deze kritische observaties

- [L'Afrique, la nouvelle usine du monde](#) (Inleiding tot de discussie met de studenten Master 2 'Sciences & Techniques' UCAD (6/2014) (Université Cheikh Anta Diop, Dakar, Senegal)
- Duurzame menselijke ontwikkeling in Afrika: [een kantelmoment voor klassieke hulpprogramma's?](#)
- [Massale Circulaire Migratie voor hooggeschoolden uit Subsaharaans Afrika](#). Subsaharaans Afrika vraagt in België 300 mensjaren Westerse bedrijfservaring voor haar brede intellectuele Afrikaanse middenklasse in plaats van 300 mensdagen consultancy van Belgische 'experts' ter plaatse in Afrika. Kost voor de Belgische belastingbetaler: **een fractie van de NGO budgetten**. Deze migranten komen hier werken, zij komen 'presteren' en worden door de tijdelijke werkgever vergoed.
- [De industrialisering van Afrika in twee decennia](#): een mobiliserend project.
- De troeven van Afrika. [Alle stappen van twee eeuwen Westerse industrialisering overslaan. Er nu naar toe gaan voor iedereen het weet.](#) (presentatie)

(*) Karel Uyttendaele

- 2005-2015
- 150 discussiesessies 'De industrialisering van Afrika in twee decennia' (universiteiten & ondernemingsfederaties in Senegal, Kameroen, Burundi, Mali, Equatoriaal Guinee, Marokko, Zuid-Afrika)
- 650 discussiesessies 'De toekomst is mooi maar anders' voor 42.000 laatstejaarsleerlingen ASO-TSO in 250 verschillende Vlaamse scholen (Thema: 'Wereldburgerschap, Innovatie & Ethiek' buigt de actuele crisis om in kansen – Boodschap: "Na jullie bachelor allemaal gedurende een jaar gaan 'werken' op meer dan 3.000 km van jullie kerktoren")
- 80 discussiesessies 'Samen ondernemen is samen innoveren' (gans België: hoopgevende getuigenissen van 130 Belgische ondernemers en vakbondsmensen)
 - 2003-2004 Kabinetschef Staatssecretaris Informatisering (SP.A)
 - 1997-2002 Directeur sector 'Informatica' Agoria
 - 1968-1996 Hewlett-Packard: R&D Duitsland-VS, wereldwijd dir. transportsector (1990-1996: 15 zakenreizen van drie weken in 11 verschillende landen van Z-O Azië)

